

Glasovi v akciji: Vključevanje glasov učencev in njihovih družin v odločanje o izobraževanju

Končno zbirno poročilo

EUROPEAN AGENCY
for Special Needs and Inclusive Education

GLASOVI V AKCIJI

Vključevanje glasov učencev in njihovih družin v
odločanje o izobraževanju

Končno zbirno poročilo

Evropska agencija za izobraževanje oseb s posebnimi potrebami in inkluzivno izobraževanje (v nadaljnjem besedilu: Agencija) je neodvisna in samoupravna organizacija. Agencijo sofinancirajo ministrstva za izobraževanje v njenih državah članicah in Evropska komisija s pomočjo nepovratnih sredstev za poslovanje v okviru izobraževalnega programa Evropske unije (EU).

Sofinancira
Evropska unija

Financira Evropska unija. Izražena stališča in mnenja pripadajo avtorjem in ne odražajo nujno stališč Evropske unije ali Evropske komisije. Niti Evropska unija niti Evropska komisija zanje ne odgovarjata.

Stališča, ki jih v tem dokumentu navajajo posamezniki, ne predstavljajo nujno uradnih stališč Agencije, njenih držav članic ali Evropske komisije.

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2023

Urednika: Anthoula Kefallinou in Diana Murdoch

Ta publikacija je prosto dostopen vir. To pomeni, da lahko do nje dostopate, jo uporabljate in posredujete z ustrezno odobritvijo Evropske agencije za izobraževanje oseb s posebnimi potrebami in inkluzivno izobraževanje. Za več informacij si oglejte Politiko prostega dostopa Agencije: www.european-agency.org/open-access-policy.

To publikacijo lahko citirate, kot je navedeno spodaj: Evropska agencija za izobraževanje oseb s posebnimi potrebami in inkluzivno izobraževanje, 2023. *Glasovi v akciji: Vključevanje glasov učencev in njihovih družin v odločanje o izobraževanju – končno zbirno poročilo.* (A. Kefallinou in D. Murdoch, ured.). Odense, Danska

To delo je licencirano pod licenco **Creative Commons Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav 4.0 Mednarodna licenca**. Te publikacije ne smete spreminjati ali prevajati brez odobritve Agencije.

Zaradi boljše dostopnosti je to poročilo na voljo v 25 jezikih in v dostopni elektronski obliki na spletni strani Agencije: www.european-agency.org

Pričujoče besedilo je prevod izvirnega besedila v angleščini. Če dvomite o točnosti informacij v prevodu, glejte izvirno angleško besedilo.

ISBN: 978-87-7599-065-9 (elektronsko)

Sekretariat

Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Danska
Tel.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Urad v Bruslju

Rue Montoyer, 21
BE-1000 Bruselj, Belgija
Tel.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

Vsebina

Uvod	5
Prva faza: Razvoj okvira VIA za smiselno participacijo v inkluzivnem izobraževanju	6
<i>Ključne ugotovitve iz pregleda politike</i>	6
<i>Ključne ugotovitve iz pregleda literature</i>	7
Druga faza: Izvajanje okvira VIA	10
Orodje Glasovi v akciji	12
Ključna sporočila za oblikovalce politike	13
Končne ugotovitve	15
Literatura	16

Uvod

Spodbujanje sodelovanja učencev in njihovih družin pri odločanju in razvoju politike je prednostna naloga evropskih in mednarodnih organizacij. Vendar pa se stopnja, do katere so učenci in njihove družine resnično upoštevani pri pomembnih odločitvah, ki jih zadevajo, še vedno razlikuje.

Projekt **Glasovi v akciji** (VIA), ki ga je izvedla Evropska agencija za izobraževanje oseb s posebnimi potrebami in inkluzivno izobraževanje (Agencija), je preučeval, kako smiselno vključiti glasove učencev in njihovih družin v procese odločanja o izobraževanju. To je bil odziv na zahteve članov predstavnškega odbora iz držav Agencije v skladu z mednarodnimi pozivi ter pobudami za večjo medgeneracijsko sodelovanje deležnikov pri odločanju o izobraževanju.

Projekt VIA je imel dva glavna cilja:

- oblikovati ozadje in razloge za splošno priznano potrebo po vključevanju glasov učencev in njihovih družin v odločanje;
- ugotoviti, kako bi oblikovalci politike in drugi deležniki lahko izpolnili to potrebo v praksi, v različnih državah in različnih kontekstih.

Ti cilji so bili doseženi v dveh zaporednih fazah. Prva faza je obsegala pregled literature, analizo vključevanja glasov učencev in njihovih družin v preteklo delo Agencije ter zbirko ustreznih primerov držav. Druga faza je vključevala poglobljeno delo v treh državah (Islandija, Malta in Norveška), da bi prepoznali in uporabili učinkovite načine vključevanja učencev ter družin.

Prva in druga faza sta privedli do naslednjih rezultatov:

- **Pregled literature**, ki zagotavlja konceptualno in empirično ozadje projektu VIA (Evropska agencija, 2022a)
- **Sintezno poročilo** s podrobnostmi o vseh dejavnostih projekta VIA in glavnih ugotovitvah (Evropska agencija, 2022b)
- **Orodje Glasovi v akciji**, spletni praktični vir, ki zagotavlja navodila za ukrepanje
- **Infografika**, ki ponazarja okvir projekta VIA za smiselno participacijo v inkluzivnem izobraževanju in ključna sporočila projekta
- Posnetek, ki predstavlja glasove učencev, družin in oblikovalcev politike na dogodku VIA
- To končno poročilo, ki povzema metodologijo projekta in glavne rezultate

Prva faza: Razvoj okvira VIA za smiselno participacijo v inkluzivnem izobraževanju

V prvi fazi (2021) je skupina Agencije pregledala politike in akademsko raziskovalno literaturo, da bi vzpostavila trdno konceptualno in empirično podlago za projekt VIA. Skupina je zbrala in analizirala tudi primere aktivnega vključevanja učencev in družin v odločanje iz preteklega dela agencije in 19 držav članic Agencije.

Rezultat tega dela je **Pregled literature VIA** (Evropska agencija, 2022a), ki zagotavlja osredotočeno utemeljitev in ključne dokaze o smiselnih načinih za vključevanje glasov učencev in njihovih družin v odločanje o izobraževanju.

Ugotovitve pregleda politike in literature jasno kažejo na naraščajoče priznanje pomena vključevanja glasov učencev in družin v odločanje o izobraževanju. Vendar pa primanjkuje znanja in spretnosti o tem, kako to doseči v praksi, v različnih kontekstih in z različnimi deležniki.

 Mi smo tisti, ki smo dejansko v šoli; naši glasovi bi morali biti najpomembnejši.

(Predstavniki učencev, dogodek VIA)

Ključne ugotovitve iz pregleda politike

- Pravica otrok, da so slišani in upoštevani pri temah, ki jih zadevajo, velja za VSE otroke. Potrebni so bili 30 let ponavljajočega se dela na področju politike in šolskih praks, da smo prešli s priznavanja otrok kot akterjev na njihovo učinkovito uživanje te pravice.
- Posvetovati se je treba z družinami, pod pogojem, da je načelo »otrokove koristi« vedno glavno vodilo pri končnih odločitvah.
- Otroci imajo pravico do usmerjanja in podpore organizacij, ustanov ter skupnosti. To pravico imajo tudi družine pri izpolnjevanju svojih dolžnosti do otrok.

- Usklajevanje politik in sodelovanje med deležniki sta ključnega pomena za zagotavljanje pravic otrok, staršev ter družin.
- Države se morajo zavezati k sistematizaciji in razvoju učinkovitih procesov za udeležbo in interakcijo učencev ter družin v sinergiji z vsemi institucijami in deležniki v vseh zadevah, ki zadevajo otroke.

Ključne ugotovitve iz pregleda literature

- Čeprav obstaja veliko literature o glasu in potrebi po zavedanju glasov učencev v retoriki izobraževanja, še vedno obstaja vrzel med raziskavami in prakso.
- Pomanjkanje etičnih pristopov je razvidno iz neravnovesja moči, pomanjkanja jasnosti namenov, metod in rezultatov ter marginalizacije in utišanja nekaterih glasov.
- Raziskave se po navadi osredotočajo na vključenost na ravni šole ali razreda, manj pa na vključenost v odločanje na ravni politike.
- Raziskovalna literatura ne raziskuje veliko medgeneracijskega sodelovanja ali vključenosti skupnosti v izobraževanje.
- Raziskave z odraslimi in učenci s tveganjem izključevanja se nadaljujejo v »silosih«, ki temeljijo na različnih razvrstitvah in oznakah.
- Aktivna udeležba pri participativnem raziskovanju več skupin, ranljivih za izključenost, je omejena.
- Večja uporaba sredstev, ki jih ponujajo podporna in digitalna tehnologija, nevladne organizacije in organizacije civilne družbe, bi lahko bistveno spremenila metode raziskovanja glasov.

Nadaljnje delo v prvi fazi je vodilo v razvoj okvira VIA za smiselno participacijo v inkluzivnem izobraževanju. Okvir, prikazan v **infografiki projekta VIA**, ima štiri bistvene elemente: **prostor**, **glas**, **občinstvo** in **vpliv**. Ti elementi so bili vzeti iz **modela participacije otrok**, ki ga je razvila profesorica Laura Lundy z univerze Queen's University Belfast (**Lundy, 2007**).

Okvir VIA je Lundyjin model uporabil za izobraževalne kontekste in ga razširil tako, da je poleg otrok in mladih vključil tudi družine. Gradil je tudi na drugih teoretičnih modelih za vključevanje učencev in družin, da bi vključil širše etične vidike (npr. delo organizacije **UNICEF, 2020**).

Štirje elementi skupaj delujejo interaktivno in iterativno.

Prostor je na splošno zasnovan kot priložnost za izražanje stališč v varnem, vključujočem okolju.

Glas pomeni, kako lahko udeleženci izrazijo svoja stališča. Zagotoviti bi moral, da lahko vsak izrazi svoja stališča na način, ki je dostopen, relevanten, ustrezen in smiseln za vsakega posameznika ali skupino.

Vpliv se nanaša na to, kako so pogledi vključeni v odločitve, in na spremembe, ki izhajajo iz tega, kar omogoča smiselno participacijo.

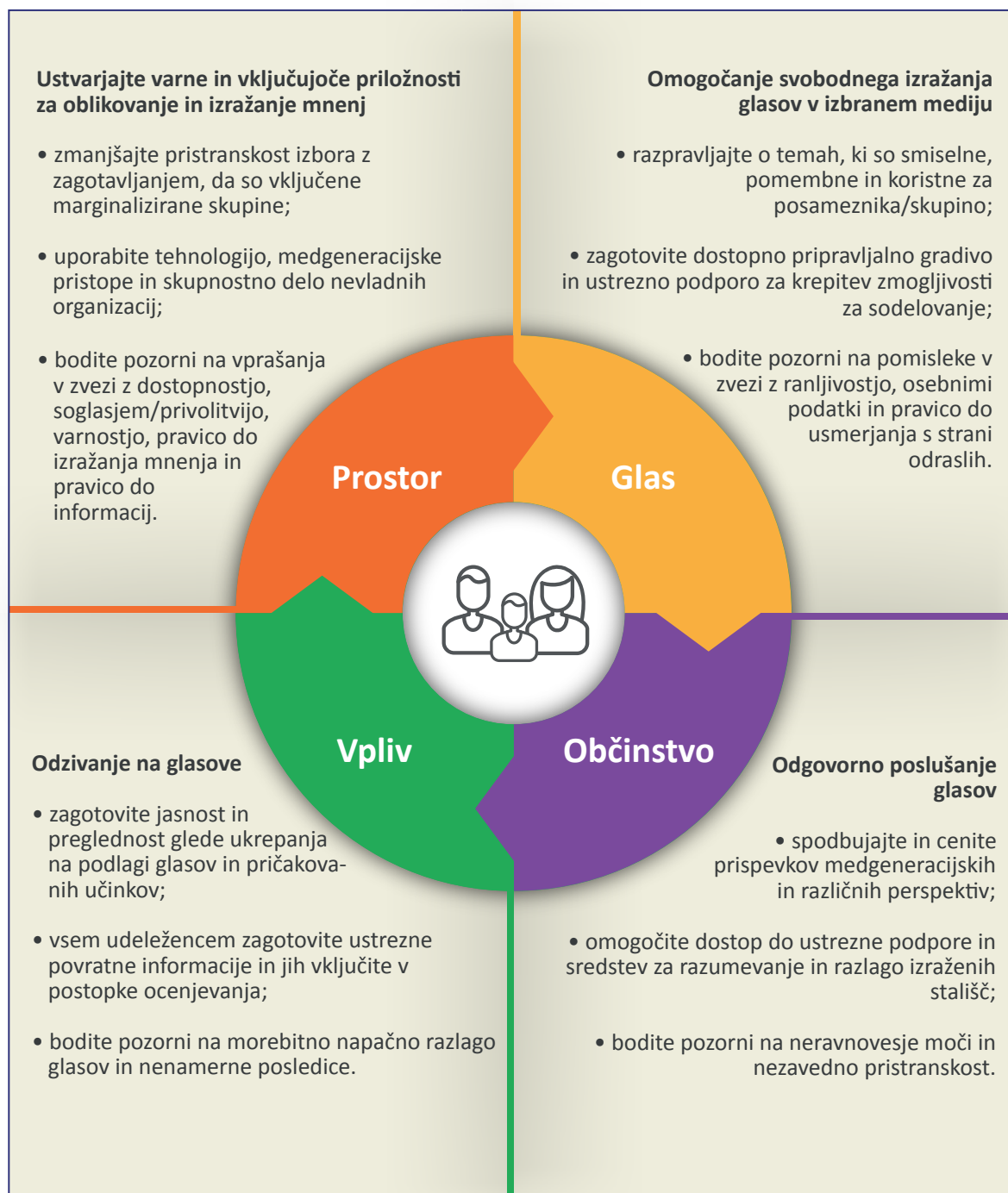

Občinstvo zajema vlogo poslušalca pri poročanju o pogledih. Poslušalci morajo biti sposobni odgovorno predstavljati poglede drugih.

Etični pristop poteka skozi vse vidike okvira za ozaveščanje in obravnavanje vprašanj, kot so privolitev, soglasje, dostopnost, ranljivost, varnost, neravnovesje moči, pristranskost in preglednost.

Okvir VIA

Slika 1. Okvir za smiselno participacijo VIA v inkluzivnem izobraževanju: ključni elementi in etični pomisleki

Druga faza: Izvajanje okvira VIA

V drugi fazi (2022) so predstavniki Islandije, Malte in Norveške sodelovali v majhni skupini v interaktivnih dejavnostih po državi z učenci in družinami. Okvir VIA je oblikoval metodologijo in služil kot praktični vodnik za te dejavnosti.

Namen sodelovanja držav je bil:

- izdelati in potrditi praktične vidike okvira VIA v zvezi s ključnimi elementi prostora, glasu, občinstva in vpliva;
- prispevati k razvoju orodja VIA.

Vsaka država je izbrala svojo temo in najustreznejši način dela z deležniki na državni ali lokalni ravni. Skupina VIA je državam pomagala tako, da jim je ponudila reflektivna vprašanja iz okvira VIA, ki so jih vodila skozi vsako stopnjo. Glede na izbrano temo in udeležence je skupina VIA zagotovila tudi ciljno usmerjene praktične vire (tj. orodja, smernice in ustrezne metodologije).

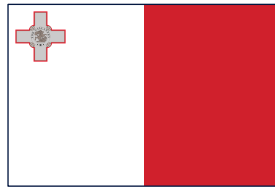
Po začetnih skupinskih razpravah je vsaka država razvila in izvedla svojo načrtovano dejavnost v svojem državnem kontekstu. Vse tri so želele raziskati izkušnje učencev in družin pri sodelovanju s pomočjo različnih dejavnosti za »izvabljanje glasu«, npr. učni sprehodi, fokusne skupine, intervjuji ali opazovanja.

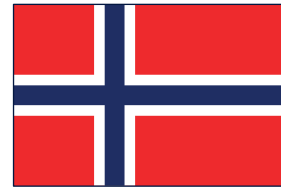
Islandija

Učni sprehodi in fokusne skupine z učenci

Malta

Intervjuji z družinami
Dejavnosti z učenci

Norveška

Ugotovitve
Anketa med učenci
Intervjuji z oblikovalci politike

Slika 2. Dejavnosti v vseh treh državah

Dejavnosti Islandije so bile namenjene predvsem ovrednotenju obetavne pobude, ki je bila prej izvedena v manjši šoli z visokim deležem učencev migrantov. Na Malti so ovrednotili izvajanje politike za vzpostavitev enot za učence z avtizmom v rednih šolah, tako da so skušali pridobiti mnenja učencev, ki se izobražujejo v teh enotah, in opravili razgovore z njihovimi starši. Na Norveškem so ocenili posvetovalne procese in strukture, ki so bili vzpostavljeni na državni ravni, s predstavniki učencev in oblikovalci politike.

▶▶ Tisti, ki se soočamo s posebnimi potrebami, smo pogosto očitno izpuščeni iz dialoga o lastnem življenju. ◀◀

(Cologon, 2020, str. 2)

Kljub različnim ciljem, obsegom in kontekstom teh dejavnosti po državah so se med skupinskimi razpravami in razmišljanji pojavile **skupne teme**, povezane z doseganjem smiselne participacije:

- Ne glede na namen poslušalca morajo glasovi prihajati od različnih učencev/družin, z **več identitetami in kompleksnimi izkušnjami** v različnih okoljih, ne pa od homogene skupine.
- Posebno pozornost je treba nameniti **nasprotnim in nasprotujočim si stališčem**, ki obstajajo med različnimi skupinami učencev/družin.
- Praktična in etična vprašanja se pojavljajo v zvezi z **anonimnostjo** in pridobivanjem **informiranega soglasja ali privolitve**, zlasti pri vpisu učencev z različnimi vrstami potreb/težavami glede dostopnosti.
- Odločitve in spremembe bo morda treba zaradi časovne stiske ali **nepričakovanih dogodkov** sprejeti »na kraju samem«. Organiziranje osebnih srečanj učencev iz celotne države je lahko zamudno in potratno, zahteva pa tudi skrbno načrtovanje.
- **Šole in pedagoški strokovnjaki** lahko olajšajo izražanje glasov učencev in družin.

- Posebno pozornost je treba nameniti zagotavljanju smiselne participacije tistih, ki so **ranljivi, marginalizirani** ali katerih glasovi so redko slišani.

Te skupne teme so potrdile ključne vidike okvira VIA in **ključna sporočila** celotnega projekta.

Vzpostavitev participativnih dejavnosti v njihovem lastnem kontekstu s podporo Agencije je države spodbudila k razmišljanju o procesu na **bolj sistematičen in reflektiven način**, z jasnim poudarkom na etičnih vprašanjih in njihovim vključevanjem v vse faze dejavnosti.

Uporaba različnih vidikov okvira je državam omogočila različno razmišljanje o sodelovanju. Predstavniki Malte je zapisal:

 Imaš nekaj zadržkov in morda misliš, da bi to lahko bil velik izziv, a se pri načrtovanju in celo ob nekaterih »neuspešnih« situacijah zaveš, da te glasove dejansko LAHKO slišiš.

(član predstavniškega odbora z Malte)

Sintezno poročilo (Evropska agencija, 2022b) vsebuje več podrobnosti o delu držav. Morda bo to še posebej zanimivo za države, ki želijo spodbujati smiselno participacijo.

Orodje Glasovi v akciji

Po zaključku dela v državi so bile vse ugotovitve, ključna sporočila, praktični materiali in viri iz obeh faz projekta VIA združeni v vsem dostopno spletno orodje. **Orodje Glasovi v akciji** ponuja praktične pristope k sodelovanju z učenci in družinami. Nakazuje, kako ravnati z njihovim glasom in ga resnično vključiti v odločanje. Vključuje primere držav članic Agencije in povezave do ustreznih dejavnosti in rezultatov Agencije ter do ključnih raziskav, politik in pobud različnih mednarodnih organizacij.

Zbirka orodij je dinamičen vir, namenjen podpori raznolikim deležnikom na vseh ravneh izobraževalnega sistema, da postanejo nosilci sprememb v svojih šolah, skupnostih, regijah in državah. Ti deležniki lahko zajemajo:

- učence, družine, izvajalce in raziskovalce;
- lokalne vodje šol in skupnosti;
- regijske in občinske organe;
- neprofitne organizacije;
- oblikovalce državne politike.

Države Agencije lahko še naprej nalagajo primere smiselne participacije iz lastnega okolja.

Orodje je bilo predstavljeno na dogodku VIA v Beogradu v Srbiji maja 2023. Udeležilo se ga je več kot 80 predstavnikov oblikovalcev politik, učencev in družin iz držav članic Agencije. Predstavljen je bil pregled dejavnosti pri projektu VIA, udeleženci pa so se vključili v interaktivne dejavnosti, kjer so razpravljali o vprašanih in izzivih pri omogočanju smiselne participacije. Na dogodku je bil ustvarjen video posnetek, ki vključuje glasove odraslih in učencev, ki izražajo svoja mnenja o svojem sodelovanju pri projektu VIA.

Slika 3. Skupna predstavitev učenca in oblikovalca politike na dogodku VIA

Ključna sporočila za oblikovalce politike

Dokazi iz projekta VIA kažejo, da politike niso bile prenesene v prakso, čeprav je sodelovanje učencev in družin pri odločanju pereče vprašanje na dnevnem redu oblikovalcev politike izobraževanja. Da bi dosegli trajnostne spremembe, **morajo oblikovalci politike začeti dialog**, da zagotovijo, da so glasovi učencev in družin del procesa sprememb.

Dejavnost projekta VIA je opredelila **osem ključnih sporočil** za omogočanje smiselne participacije učencev in družin. Čeprav so sporočila namenjena oblikovalcem politike ter drugim strokovnjakom in organizacijam na položajih, lahko služijo kot referenca za vse deležnike v izobraževanju.

1. Sistematizirati procese za smiselno participacijo učencev in družin na nacionalni, regionalni in lokalni/skupnostni ravni

Politike, povezane s pravicami učencev in družin, bi morale navesti jasne procese za izvajanje v izobraževalnem sistemu, razvite z medsektorskim sodelovanjem. Vseskozi je pomembno priznavati vlogo družin pri podpori in omogočanju, da se glas učencev sliši in vključi v odločanje.

2. Povečati sodelovanje pri oblikovanju zakonodaje in politike

Sodelovanje učencev in družin na ravni politike mora biti pristno, ne navidezno. Aktivno mora vključevati skupine in posameznike, ki pred tem niso mogli vplivati na odločitve na ravni politike glede njih samih, njihovih vrstnikov, njihove šole in njihove skupnosti.

3. Uporabiti etične pristope na vseh stopnjah sodelovanja

Etični pristopi veljajo za vprašanja soglasja, varnosti in zasebnosti udeležencev. Upoštevajo, kako se glasovi pridobivajo, beležijo, poročajo in uporabljajo, ali ti pristopi koristijo učencem in/ali družinam in kako odprto se prenašajo informacije. Pomembno je, da se obravnavajo tudi neravnovesja moči pri sodelovanju.

4. Prepoznati in vključiti marginalizirane, neslišane in utišane glasove

Oblikovalci politik bi morali sodelovati s šolami in skupnostmi, da bi prepoznali in vključili glasove tistih v marginaliziranih skupinah. Morali bi priznati soodvisnost med mladimi in odraslimi ter potrditi vlogo družin pri razvoju in afirmaciji glasov učencev pri izobraževalnih zadevah.

5. Zavedati se zapletenosti različnih skupin in prepletenih identitet

Vsi deležniki se morajo zavedati, da skupine vsebujejo edinstvene posameznike. Bistveno je upoštevati, da imajo lahko učenci in družine več identitet in kontekstov, ki se križajo in oblikujejo njihove perspektive. Učenci ali družine, ki si delijo značilnosti ali »oznake«, imajo še vedno lastne izkušnje in glasove. Ta pristop lahko vodi do sprememb, ki koristijo vsem učencem in vsem družinam.

6. Uporabiti široko paleto modelov, pristopov in virov, da se vsem omogoči smiselna participacija

Da bi se prilagodili raznolikosti učencev in družin, je pomembno črpati iz različnih virov in zagotoviti pravičnost na vsaki stopnji. Organizatorji programov in oblikovalci politike se lahko sklicujejo na različne konceptualne modele za oblikovanje participativnih dejavnosti v politiki in praksi. Ti modeli pogosto vključujejo točke za razmislek in razpravo ter praktične vidike in napotke. Tehnologija ponuja prilagodljivost za podporo smiselne participacije na različne načine.

7. Ustvariti zmogljivost za smiselno participacijo in aktivno poslušanje

Deležniki na vodilnih položajih so odgovorni ne le za omogočanje priložnosti za smiselno participacijo na vseh ravneh, ampak tudi za krepitev sposobnosti učencev in družin za sodelovanje. Ključnega pomena je primerna podpora učencem in družinam, da razvijejo znanje, spretnosti in razumevanje, ki so potrebni za sodelovanje.

8. Spodbujati odnose z nevladnimi in civilnimi družbenimi organizacijami

Zagovorniške skupine, združenja ter lokalne in mednarodne organizacije igrajo pomembno vlogo pri ozaveščanju o pravicah in potrebah spregledanih skupin. Te organizacije pogosto izvajajo raziskave o teh vprašanjih in pripravljajo dostopne, praktične vire o glasovih ter sodelovanju. Te vire, od katerih so nekateri tudi v **orodju VIA**, je mogoče uporabiti pri odločanju in oblikovanju politike inkluzivnega izobraževanja. Možne koristi razvoja sinergij in načinov dela s temi sektorji so pomembna točka za oblikovalce politike.

Končne ugotovitve

Projekt VIA je zagotovil dokaze o nekaterih načinih, na katere lahko participativno oblikovanje politike v izobraževanju postane smiselno in trajnostno. Predlaga okvir VIA za smiselno participacijo v inkluzivnem izobraževanju, vključen v orodje VIA, ki kot orodje za razmislek deležnikom omogoča premagovati izzive in ovire pri sodelovanju v procesih odločanja.

Projekt VIA poudarja pomen **medgeneracijskih pristopov**, kjer učenci, družine in oblikovalci politike izobraževanja sodelujejo na vseh ravneh. Kot nadaljnjo pot predlaga **pristop k politiki od zgoraj navzdol, podprt s pobudami od spodaj navzgor**, na lokalni in šolski ravni.

Ta kombinirani pristop ponuja sredstvo za povečanje ozaveščenosti o marginaliziranih in utišanih glasovih ter omogoča njihovo aktivnejše sodelovanje. Sočasno predlaga tudi bolj demokratičen ter neposreden način oblikovanja in izvajanja politike z vključevanjem oblikovalcev politike v interaktivne glasovno usmerjene dejavnosti z učenci in družinami na lokalni ravni.

Upamo, da lahko projekt VIA in njegova ključna sporočila za bolj sistematično vključevanje učencev in družin v odločanje o izobraževanju prispevajo k ustvarjanju prave kulture poslušanja in upoštevanja glasov.

Literatura

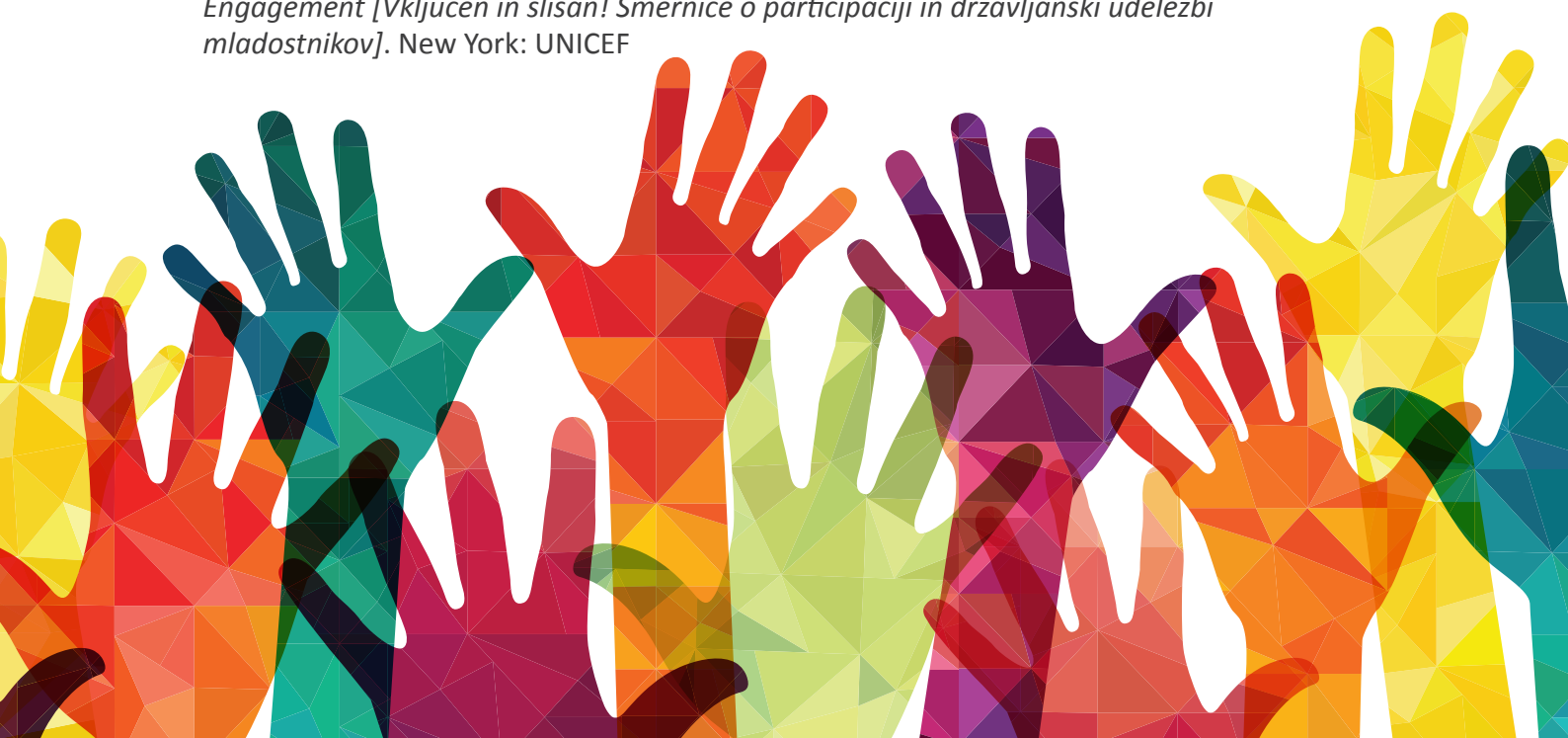
Cologon, K., 2020. 'Is inclusive education really for everyone? Family stories of children and young people labelled with "severe and multiple" or "profound" "disabilities"' [Je inkluzivno izobraževanje res primerno za vse? Družinske zgodbe otrok in mladostnikov, označenih z »resnimi in večkratnimi« ali »zahtevnimi« »posebnimi potrebami«] *Research Papers in Education*, 37 (3), 395–417

Evropska agencija za izobraževanje oseb s posebnimi potrebami in inkluzivno izobraževanje, 2022a. *Voices into Action – The Voices of Learners and their Families in Educational Decision-Making: Literature Review [Glasovi v akciji – Glasovi učencev in njihovih družin pri odločanju o izobraževanju: Pregled literature]*. (D.C. Murdoch, A. Mangiaracina in A. Kefallinou, ured.). Odense, Danska

Evropska agencija za izobraževanje oseb s posebnimi potrebami in inkluzivno izobraževanje, 2022b. *Voices into Action: Promoting learner and family participation in educational decision-making [Glasovi v akciji: Spodbujanje sodelovanja učencev in družin pri odločanju o izobraževanju]*. (A. Kefallinou, D.C. Murdoch, A. Mangiaracina in S. Symeonidou, ured.). Odense, Danska

Lundy, L., 2007. "Voice" is not enough: Conceptualising Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child' [»Glas« ni dovolj: Konceptualni člen 12 Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah] *British Educational Research Journal*, 33 (6), 927–942

UNICEF, 2020. *Engaged and Heard! Guidelines on Adolescent Participation and Civic Engagement [Vključen in slišan! Smernice o participaciji in državljanski udeležbi mladostnikov]*. New York: UNICEF

Sekretariat:

Østre Stationsvej 33
DK-5000
Odense C
Danska
Tel.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Urad v Bruslju:

Rue Montoyer 21
BE-1000
Bruselj
Belgija
Tel.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org